

LITERATUUR EN KUNST

Eind goed, al goed?

A. van Hoogstraten—Schoch: De vrouw met het een talent. — H. A. van Bottenburg N.V., Amsterdam.

De boeken van Mevr. Van Hoogstraten—Schoch leiden de lezers binnen in een kring, waarvan de meesten slechts van hooren zeggen iets weten. Bij voorkeur beschrijft zij gezinnen, waar geldelijke zorgen niet veel voorkomen, waar integendeel een zekere luxe heerscht, terwijl groote beschaving en intellectuele ontwikkeling een sfeer van voorname deftigheid daaraan verleen.

Heel begrijpelijk is haar afkeer van alledaagsche, om niet te zeggen platte taal. Haar eigen woordenkeus is enigszins deftig, waardoor zij zich laat verleiden slagersjongens tot knapen te promoveren, ja zelfs, door het vervangen van den goeden Nederlandschen vorm „placht” door „pleegde”, onze taal geweld aan te doen. Ook overdrijving naar dezen kant doet schade, omdat ze aan den werkelijkheidszin soms afbreuk doet. Anderszins doet het echter weldadig aan, tusschen de boeken der kleine luiden in, een boek te lezen dat door milieu en schrijfsprank daarboven uitkomt.

In zekeren zin kan men het nieuwste werk van deze schrijfster een crisisroman noemen. Wel wordt den lezer, ik zou haast zeggen, natuurlijk niet, de ellende getoond, door de tijdsomstandigheden bij de lagere volksklassen teweeggebracht, maar hij komt er toch mee in aanraking. Want de rijken worden er actief in betrokken, door het verlies van hun geld, en passief, doordat van hen veel steun verwacht wordt om den nood van anderen, maatschappelijk minder bedeelden, te lenigen. Deze beide zijden van het probleem der rijken worden uitvoerig beschreven.

In 't eerste deel wordt voornamelijk behandeld, hoe het geluk van het prettige gezin van den rijken bankier Van Bijgaart plotseling verstoord wordt door het onverwachte sterven van den in alle opzichten voortreffelijke vader. Het blijkt dan weldra dat het gezin vrijwel onverzorgd achter blijft. Gelukkig is de eene dochter reeds afgestudeerd en bijna verloofd, de tweede heeft een studie-verzekering en kan dus doorgaan. De derde evenwel, de hoofdpersoon van het boek, Magriete, heeft wel een goede opvoeding genoten op kostscholen in Engeland en Zwitserland, maar voor het praktische leven, waarvoor ze nu komt te staan, is ze onvoorbereid. Op haar drukt derhalve de moeilijkheid van het nieuwe leven het zwaarst. Zij die zoo opgewekt en onschuldig tegenover het groote leven stond, weet er zich echter moedig door te slaan. Haar een talent, het vermogen de zonnigheid van haar eigen karakter mee te kunnen deelen aan anderen, helpt haar er door. Niet te ontkennen echter is de groote hulp die ze ondervindt, door de sympathie van de schrijfster. Deze bewaart haar voor ruwe aanraking met de werkelijkheid. Ze vindt reeds spoedig een betrekking als particulier secretaresse bij een beroemd schrijver. Haar „dienstbaarheid” is

van de aangenaamste soort, daar ze als dochter des huizes wordt behandeld.

Met groote liefde is beschreven de verrijnde omgeving waarin Magriete komt, doch tevens de geestelijke armoede die er heerscht. Het hoogtepunt wordt bereikt bij de beschrijving van het ziekbed van den schrijver. Wanneer de overgegeven liefde van de vrouw, haar man in de schijnbaar laatste uren niets anders weet mee te geven dan een voorgewende opgewektheid over zijn toestand, kan de spontane Magriete niet anders doen dan voor hem te bidden en met hem te spreken over het heil in Christus. Daarom is het jammer dat dit verhaal zoo plotseling afloopt. De schrijver herstelt en moet rust nemen. Haar taak is afgelopen. Niet dat hier een bekeering had moeten worden geforceerd, maar dit afbreken van dieper zielecontact, dat veel meer beteekent dan de fraaie uiterlijkheden, geeft een gevoel van onbevredigdheid.

Sterker is dit nog in het tweede deel, waarin het passieve aandeel in den nood van anderen wordt beschreven.

Magriete komt nu als secretaresse bij een rijke dame, die de weldadigheid uit plicht, maar zonder liefde beoefent. Het geven brengt haar zelf geen vreugde. Dank zij het prettig karakter van de nieuwe secretaresse, die ook hier spoedig kind in huis wordt, heeft er een groote verandering bij haar plaats gevonden. Door zelf zich te gaan overtuigen van den nood die gelenigd wil worden, gaat de dame liefde gevoelen voor haar gesteunden.

De psychologische beschouwing van de bijfiguren in dit tweede deel is aanmerkelijk zwakker dan in het eerste. Vooral een der voornaamsten is zwak geteekend, namelijk de jonge candidaat. Deze doctor in de theologie, eerst als fijngevoelig man beschreven, blijkt achteraf een tamelijk zakelijk idealist te zijn. Dat hij later blijkt nog colleges te volgen en geprobeerd heeft als kellner werk te vinden, is meer het werk van de schrijfster, dan van hemzelf vermoedelijk.

Wanneer hij verliefd op Magriete gaat worden, blijkt hij spoedig een domme egoïst te zijn. De schrijfster wil hem toch voor de familie behouden en laat hem trouwen met de zakelijke studente in de medicijnen, Sacha, een zuster van Magriete. De schrijfster heeft een vriendelijke kijk op de wereld. De meeste noodgevallen blijken met geld spoedig te kunnen worden geholpen. Onsympathiek lijkende figuren worden door Magriete's vriendelijkheid ten slotte allemaal gewonnen. De meeste moeite veroorzaakt nog een ex-directrice, maar een kort ziekbed is voldoende om haar tot een groot offer te bewegen. Dit alles is werkelijk heel zwak.

Maar geheel en al herstelt de schrijfster zich, wanneer ze beschrijft de langzaam zich ontlukkende liefde van Magriete voor den bijna blinden Schelto. Het karakter van dezen persoon wordt buitengewoon scherp geteekend. Zijn moeilijk leven is fijn gevoeld. Met echte, zuiver vrouwelijke intuïtie is het gedachtenleven van dezen jongen man, die de buitenwereld alleen kan zien door de oogen van anderen, begrepen en beschreven. De waarde van een doorleefd geloof bij hem en Magriete wordt hier getoond, zonder eenige aandikking. Daardoor is het volkomen aanvaardbaar, dat zoowel zij als hij een huwelijk aandurven, dat

lijken opbloei zal kunnen komen. — Ik zeg: ondanks al deze neven-factoren hebben velen besloten, hun opgepot geld nu toch weer in het economisch leven zijn rol te laten vervullen. Men hoort daarbij, dat, nu de slagboom is weggenomen die velen, terecht of ten onrechte, dan toch zagen als de verandering van den terugkeer tot normale en ook gezonde verhoudingen, weer meer dan voorheen vertrouwd mag worden dat onze Nederlandsche volkshuishouding het toch nog zal kunnen uithouden en niet in elkaar zal kraken, zooals door velen tot voor kort werd gevreesd.

Deze geldruimte heeft allereerst mogelijk gemaakt, dat de overheid (de staat, provincien en gemeenten) is gekomen met nieuwe leeningen. Veelal gingen die samen met aflossing van andere, hooger rente dragende leeningen; maar toch niet altijd was dat het geval; er is ook weer „nieuw” geleend voor loopende kasbehoeften.

In de allerlaatste weken neemt men waar, dat die geldruimte ook haar invloed laat gelden in het bedrijfsleven, alsook op het terrein van het kerkelijke- en schoolleven. Over deze beide laatste willen wij thans hier een enkel woord zeggen.

Voor zoover door mij waargenomen, zijn de leeningen, den laatste tijd door kerken en scholen aangekondigd, in verband gesteld met aflossing van andere leeningen. Men noemt dit dan conversie. Ik denk niet, dat iemand er een bezwaar tegen zal maken, dat onze kerken en schoolbesturen trachten te profiteeren van de mogelijkheid, welke thans zich voordoet, om tegen lagere rentevoet hun schuldenpositie te regelen. Door de nu bestaande gelegenheid waar te nemen, kunnen onze kerken en scholen gedurende al de jaren, waarin die leeningen nog zullen moeten loopen, zich een beduidend voordeel bezorgen in

niet rust op een romantische offergezindheid, maar op wederzijdsche natuurlijke liefde.

De bouw van het boek is niet sterk. Het bestaat uit twee deelen die zeer los aan elkaar zitten. Het huwelijksfeest vereenigt alle personen uit het werk nog eens, om den lof te bezingen van de vrouw met het eene, prachtige talent, maar de constructie van het boek wordt er niet door versterkt. Het gelukkige eind maakt niet alles goed.

En toch toont Mevr. Van Hoogstraten—Schoch zich in dit boek een schrijfster die talent bezit. De karakterteekening van de hoofdpersoon is heel goed. Zij blijft de centrale figuur. De beschrijving van haar lichten gang door het leven, geluk verspreidend rondom zich, bekreund door een liefde voor een geestverwanten man, wiens uiterlijk donker bestaan ze voortaan mag verlichten, maakt dit boek tot een prettig te lezen roman. Een echt christelijk verhaal, waarin de schrijfster zich dikwijls op haar best toont.

Gr.

H. S.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Het sterilisatie-vraagstuk.

VII.

In het vorig artikel hebben wij uiteengezet de redenen waarom men in de toekomst niet alleen een quantitative, maar ook een kwalitatieve degeneratie van de volkgemeenschap vreest. Om deze catastrofe te voorkomen is er maar één afdoend middel, n.l. de voortplanting van al die minderwaardigen te verhinderen. Langs verschillende wegen echter kan men dit doel, frustratie geheeten, bereiken.

1o. Vooreerst zou men kunnen uitvaardigen een huwelijksverbod voor de minderwaardigen. Veel effect zal deze maatregel niet sorteerden, daar hiermede buitenechtelijke geboorten vanzelf niet voorkomen worden. Behalve dit praktische bezwaar zijn er aan dit middel 2 groote morele bezwaren verbonden, n.l. het gevaar van toeneming van het leven in concubinaat en het niet minder groote gevaar van een toename der prostitutie. Een geheel verbod van huwelijken van minderwaardigen is derhalve te verwerpen.

2o. In de tweede plaats zou men de progenituur kunnen verhinderen door middelen, die de zwangerschap voorkomen. De anti-conceptionele middelen echter bieden nooit voor honderd procent zekerheid. Bovendien zijn ze niet geheel onschadelijk en uit moreel oogpunt te verwerpen.

3o. In de derde plaats kan men nog een stap verder gaan en de nakomelingschap tegengaan door middelen, die de zwangerschap verstoren. Het spreekt vanzelf, dat deze middelen ten eenenmale onbruikbaar zijn. Niet alleen dat het opwekken van abortus, het doden van het ongeboren individu, een rechtstreeksche zonde is tegen het zesde gebod en ons in aanraking zal brengen met den strafrechter, maar ook is een dergelijke ingreep

den vorm van een vermindering van den rentelast. Ik zeg: niemand zal daar bezwaar tegen hebben, mits... Er schijnt hier de noodzaak op te komen van een zeer nadrukkelijk MITS. Met den meesten ernst moet er tegen gewaarschuwd worden, dat onze kerken en scholen dat voordeel zouden trachten te bereiken in strijd met eenige voorwaarde door haar in het verleden, toen zij haar tegenwoordige schulden aangingen, aanvaard. Elke daad, welke ook maar in het geringst zou beteekenen strijd tegen de bestaande overeenkomst met de tegenwoordige geldschieters, moet uitgesloten blijven, ook al zou dat met zich brengen, dat men het rente-voordeel, hetwelk vandaag bereikt kan worden, moet prijs geven.

Ik acht het alleszins waarschijnlijk, dat vele lezers hier zullen interrumpeeren, dat het toch geheel en al overbodig is een dergelijke waarschuwing te doen uitgaan. Met hen wenschte ik, dat dit zoo was, doch ik ben er niet van overtuigd. Sterker nog, ik heb de wetenschap, dat hier en daar plannen zijn overwogen, die niets anders beteekenen dan misbruik maken van een machtspositie en schending van het recht. Grif neem ik aan, dat dit karakter der voorgenomen handeling niet duidelijk voor oogen heeft gestaan.

Ik zou in de vragen, die mij den laatste tijd gesteld zijn met verzoek om advies, geen aanleiding zien in het publiek over dit onderwerp te schrijven, ware het niet, dat ik nu onlangs een aankondiging zag welke gereede aanleiding mag geven tot een even publieke bespreking als die aankondiging publiek was.

Het is niet noodig hierbij eenigen naam te noemen; het heeft niet den minsten zin den indruk te vestigen alsof het nu zou gaan tegen een of andere bepaalde kerk, of school of welken kring ook. Met weglating dus van naam en zakelijke gegevens citeer ik het volgende bericht uit het „Amsterdamsch Effectenblad” van 22 Dec. 1936:

POPULAIR-WETEN-SCHAPPELIJKE SCHEISEN

Obligatie-leeningen. I)

I.

Tot de verschijnselen van den nieuwen tijd, zooals die op 28 Sept. j.l. door het besluit der Regering om den gouden standaard los te laten, is ingeluid, behoort ook dat van de groote geldruimte. Velen schijnen uit overweging, dat, nu de slag eenmaal gevallen is, er geen reden meer bestaat voor de terughouding die jarenlang is betracht, hun gelden weer in beweging te hebben gezet. Reeds het feit alleen van het goud-embargo en de wetenschap, krachtens Regeeringsverklaring, dat dit ook wel zal moeten leiden tot devaluatie, is voor velen reden genoeg om nu maar niet langer te wachten. Al moge de toestand dan nog volstrekt onzeker zijn, en al staat nog lang niet vast op welk peil de gulden zal worden gestabiliseerd en al moge, naar velen beweren, met vrij groote waarschijnlijkheid worden aangenomen, dat, wil de voorgenomen devaluatie eenig effect sorteerden, de aanpassing aan de groote buitenlandse valuta's noodzakelijk zal zijn, waaruit zal tevens voortvloeit dat een gulden met slechts 20 pct. devaluatie naast pond sterling en dollar met circa 40 pct. (misschien nog meer) devaluatie een dispariteit vormt, waardoor Nederlands economisch leven toch niet tot een behoort-

1) Dit artikel zou beter in de rubriek: „Vakwetenschap en Praktijk” of: „Uit het Politieke en Sociale Leven” passen. Waar evenwel beide rubrieken door vervolgartikelen bezet zijn en dit artikel van actueel belang is, geef ik het een plaats in deze rubriek.

gevaarlijk op wie h

Alhoev behooren ze te bel

40. In van de segregati regel ko isolatie v men voc regel nee individu.

niet eenz deze rich lijk gesle den in een tch leven de bestaan bouwwee mogelij

zoek, ter lijke fam breekt. E nen best dat men is de ene medebre dergelijke zou di, mogelij

50. In ga en wijderen heffen. I pende ve gepaard, bruikbaa

60. Ter ljdelen d standers uitnemen boven al delen de

a) Allen zekerheid reiken, e eischt me

b) Ver den ingre pij terug, dit een e

c) De makkelij verwaarl dagen n iets later mortalite laag gese

d) In e physisch operatie verander komen te

e) In d dividueel gering vo isolatie-i

„Per „obliga „f... „toeges „baar

Wat zijn de v niet h laging werpen j Hier rak Daarover

Zooals ook onze gestreefd algemeen die in de Zulk eer wanneer schuldeis het, wan en schul wijs het daar dan hankinst is de beke dat zijn galies, w

Toch

2) In en ondervangi ling te ver merk ik o obligatieho nemen dan nieuwe tot de moeilij melijk zal loot. Overj gezegd mo laat; ik las